

ГОЛОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

11/10-354

10.02.2017

Міністру закордонних справ України

КЛІМКІНУ П.А.

Шановний Павле Анатолійовичу!

Надсилаємо адресований Вам депутатський запит народного депутата України Вовка В. І., оголошений на засіданні Верховної Ради України 10 лютого 2017 року, для розгляду і надання відповіді автору запиту і Верховній Раді України у встановлений чинним законодавством 15-денний термін.

Додаток: депутатський запит на 6 арк. у 1 прим.

З повагою

А. ПАРУБІЙ

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

№ 207/03-323

"9" лютого 2017 р.

Міністру закордонних справ України
КЛИМКІНУ П.А.

ДЕПУТАТСЬКИЙ ЗАПИТ

Щодо міжнародно-правового статусу та виконання положень Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 року, а також наслідків його недотримання для міжнародного порядку та глобального режиму нерозповсюдження ядерної зброї

Шановний Павле Анатолійовичу!

10 січня 2017 року в інтерв'ю LB.ua Надзвичайний і Повноважний Посол України у Великобританії заявила, що "у Лондоні дійсно розглядають Будапештський Меморандум як політичний, юридично не зобов'язуючий документ".

Відповідно до ст. 30 Закону України «Про дипломатичну службу» працівники дипломатичної служби виконують обов'язки, встановлені для державних службовців у Законі України «Про державну службу». Частиною першою ст. 8 Закону України «Про державну службу» передбачено, зокрема, що державний службовець зобов'язаний дотримуватися Конституції та законів України, сумлінно і професійно виконувати свої посадові обов'язки.

Однак замість того, щоб виходячи з українських національних інтересів, норм законодавства України і міжнародного права дати належну оцінку цій позиції Лондона та роз'яснити усі небезпечні наслідки для міжнародного порядку, зокрема для режиму нерозповсюдження ядерної зброї у світі, такої

неправової і недалекоглядної позиції Великобританії, Надзвичайний і Повноважний Посол України у Великобританії обмежується тим, що під час своїх контактів з британськими партнерами, за її словами, "не приховує, що українське суспільство розчароване невинуватими політичними гарантіями, які надав Будапештський меморандум".

У цьому зв'язку звертаю Вашу увагу на наступне.

1. Як відомо, згаданий Будапештський меморандум – це «Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї» від 5 грудня 1994 року. І саме на підставі підписаного на найвищому міжнародному рівні лідерами провідних ядерних держав Будапештського меморандуму як міжнародно-правового документу(!), який надавав Україні безпекові гарантії, набрав чинності Закон України «Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року» № 248/94-ВР від 16 листопада 1994 року (на підставі якого Україна стала без'ядерною державою та здала третій у світі ядерний потенціал).

Однією з норм зазначеного Закону України є застереження про те, що *"цей Закон набирає чинності після надання Україні ядерними державами гарантії безпеки, оформлених шляхом підписання відповідного міжнародно-правового документа"*.

Таким чином, Закон України «Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року», що є правовою основою без'ядерного статусу України, набрав чинності саме внаслідок подальшого підписання Будапештського меморандуму як відповідного міжнародно-правового документа, прямо передбаченого у зазначеному Законі України, що якраз і надавав Україні гарантії безпеки з боку ядерних держав – Російської Федерації, Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії і Сполучених Штатів Америки.

Крім того, іншими застереженнями у Законі України «Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року» № 248/94-ВР чітко визначено, що

- положення Договору не охоплюють повною мірою унікальної ситуації, що склалася внаслідок розпаду ядерної держави - Союзу РСР;

- Україна була власником ядерної зброї, успадкованої нею від колишнього СРСР;

- загроза силою та її використання проти територіальної цілісності та політичної незалежності України з боку будь-якої ядерної держави, так само, як і застосування економічного тиску, спрямовані на те, щоб підкорити своїм власним інтересам здійснення Україною прав, притаманних її суверенітету, розглядатимуться Україною як виняткові обставини, що поставили під загрозу її найвищі інтереси.

Право держави робити застереження закріплено у ст. 19-23 Віденської конвенції про право міжнародних договорів. Воно передбачає можливість застережень держави при підписанні, ратифікації, прийнятті або затвердженні,

або приєднанні до договору, що має метою виключити або змінити правову дію певних положень договору щодо цієї держави. Саме цим правом скористалася Україна, зробивши застереження у відповідному Законі України «Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року».

Зазначені правові норми українського закону мають один дуже важливий наслідок: якщо статус Будапештського меморандуму як "міжнародно-правового документа", підписаного лідерами США, Великобританії, Росії і України, та правовий зміст його гарантій сьогодні відкидається і не підтверджується ядерними державами-гарантами, зокрема Великобританією, то згаданий закон або стає таким, що **не набрав чинності**, або його безперешкодно **можна визнати таким, що втратив чинність**. Тобто Україна може перестати бути учасником Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року, а також цілком законно поновити своє право на ядерну зброю, оскільки Україна "була власником ядерної зброї, успадкованої нею від колишнього СРСР".

Саме такий законопроект № 5489 про визнання таким, що втратив чинність Закону України «Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року» та поновлення прав України щодо ядерної зброї в обсягах, що діяли до набрання чинності зазначеним Законом, був зареєстрований 6 грудня 2016 року народним депутатом України Олегом Ляшком, мною та іншими колегами по фракції Радикальної партії у Верховній Раді України.

Крім того, слід зазначити, що згідно п. 1 статті 10 Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року кожний Учасник цього Договору в порядку здійснення свого державного суверенітету має право вийти з Договору, якщо він вирішить, що пов'язані зі змістом цього Договору **виняткові обставини поставили під загрозу найвищі інтереси його країни**. Про такий вихід він повідомляє за три місяці всіх Учасників Договору і Раду Безпеки Організації Об'єднаних Націй. В такому повідомленні має міститися заява про виняткові обставини, які він розглядає як такі, що поставили під загрозу його найвищі інтереси.

Аналогічна норма про виняткові обставини, що поставили під загрозу найвищі інтереси України міститься і в п. 4 застережень Закону України «Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року».

Таким чином, п. 1 статті 10 Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року та п. 4 застережень Закону України «Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року» визначає підставу для виходу України з цього Договору.

2. Одна з ядерних держав – Російська Федерація – грубе порушила свої зобов'язання за Будапештським меморандумом, зокрема зобов'язання у п. 2 меморандуму утримуватися від загрози силою та її використання проти територіальної цілісності та політичної незалежності України, і що ніяка її

зброя ніколи не буде використовуватися проти України, крім цілей самооборони або будь-яким іншим чином згідно зі Статутом Організації Об'єднаних Націй, та зобов'язання у п. 3 меморандуму утримуватися від застосування економічного тиску, спрямованого на те, щоб підкорити своїм власним інтересам здійснення Україною прав, притаманних її суверенітету, і таким чином отримати будь-які переваги.

У зв'язку з цим Верховна Рада України прийняла Постанову від 28 лютого 2014 року № 831-VII «Про Звернення Верховної Ради України до держав-гарантів відповідно до Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї» в якій, зокрема:

- вимагала від Російської Федерації припинити кроки, які мають ознаки зазіхань на державний суверенітет і територіальну цілісність України, у тому числі відмовитися від підтримки сепаратизму в Україні у будь-якій формі;

- вимагала від усіх держав-гарантів відповідно до Будапештського меморандуму практичними діями підтвердити закріплені в Меморандумі зобов'язання згідно з принципами Заключного акта Гельсінської наради з питань безпеки і співробітництва в Європі поважати незалежність і суверенітет та існуючі кордони України;

- вимагала від держав-гарантів відповідно до Будапештського меморандуму підтримати здійснення Радою Безпеки ООН моніторингу ситуації в окремих регіонах України, зокрема в Автономній Республіці Крим, як такої, що може становити загрозу міжнародному миру та безпеці, а у разі її ескалації вимагала від держав-гарантів домагатися негайних дій з боку Ради Безпеки ООН з метою надання допомоги Україні як державі - учасниці Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, що не володіє ядерною зброєю;

- зверталася до Ради Безпеки ООН з пропозицією скликати засідання для розгляду зазначених проблем.

3. Збройна агресія всупереч взятим за Будапештським меморандумом зобов'язанням з боку ядерної держави – Російської Федерації – проти України, яка добровільно відмовилася від третього у світі ядерного потенціалу та набула статус держави, що не володіє ядерною зброєю, а також пасивна позиція та невиконання у своїх практичних діях іншими державами-підписантами своїх зобов'язань за Будапештським меморандумом, **підривають увесь глобальний режим нерозповсюдження ядерної зброї та спонукають вразливі до зовнішніх загроз держави до розгляду ядерної зброї як легітимного засобу стримування агресора.**

Саме про цю **міжнародно-правову (як і політичну, і моральну) істину** в контексті ганебних міжнародних дискусій навколо Будапештського меморандуму вся українська дипломатія мала б систематично, послідовно і чесно нагадувати нашим міжнародним партнерам та наполягати на невідкладному дотриманні меморандуму і його всебічному практичному застосуванні.

В іншому разі світ має бути попереджений про усі можливі наслідки недотримання гарантій ядерних держав.

Враховуючи вищевикладене та керуючись ст. 15 Закону України «Про статус народного депутата України», прошу Вас надати детальне **офіційне роз'яснення** позиції та діяльності Міністерства закордонних справ України з наступних питань:

- щодо правового статусу Будапештського меморандуму в рамках українського законодавства та міжнародного права, зокрема чи розглядає МЗС України зазначений меморандум як "міжнародно-правовий документ", передбачений у Законі України «Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року» № 248/94-ВР від 16 листопада 1994 року як передумова набрання чинності цим Законом, чи МЗС України погоджується з тим, що меморандум є "політичним, юридично не зобов'язуючим", а безпекові гарантії носять лише політичний характер;

- щодо комплексу заходів та дій, які вживались МЗС України з початку російської агресії у лютому 2014 року у напрямку всебічного застосування Будапештського меморандуму, в т.ч. щодо належної імплементації МЗС України Постанови Верховної Ради України № 831-VII від 28 лютого 2014 року «Про Звернення Верховної Ради України до держав-гарантів відповідно до Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї»;

- щодо причин і обставин незастосування Україною пункту 4 застережень у Законі України «Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року» № 248/94-ВР від 16 листопада 1994 року про те, що загроза силою та її використання проти територіальної цілісності та політичної незалежності України з боку будь-якої ядерної держави, так само, як і застосування економічного тиску, спрямовані на те, щоб підкорити своїм власним інтересам здійснення Україною прав, притаманних її суверенітету, розглядатимуться Україною як виняткові обставини, що поставили під загрозу її найвищі інтереси;

- щодо роботи МЗС України з роз'яснення міжнародному співтовариству, в тому числі через механізми ООН, небезпечних наслідків для міжнародного порядку недотримання безпекових гарантій ядерних держав за Будапештським меморандумом, зокрема щодо підриву глобального режиму нерозповсюдження ядерної зброї, дискредитації міжнародних безпекових гарантій з боку ядерних держав та спонукання вразливих до зовнішніх загроз держав до розгляду ядерної зброї як легітимного засобу стримування агресора;

- щодо наявності у МЗС стратегії або плану використання Будапештського меморандуму з метою перетворення його на дієвий інструмент забезпечення всебічної підтримки України з боку держав-гарантів, в тому числі для надання Україні широкомасштабної військової допомоги включно з сучасною оборонною летальною зброєю.

Також пропоную Вам вжити заходів для притягнення Надзвичайного і Повноважного Посла України у Великій Британії Наталії Галібаренко до дисциплінарної відповідальності за неналежне виконання своїх службових

обов'язків та недотримання законодавства України, а також розглянути питання про її відповідність займаній посаді посла України у одній з держав-гарантів за Будапештським меморандумом з огляду на її некомпетентність та очевидну неспроможність на належне представництво і захист національних інтересів України.

З повагою

**заступник голови Комітету
у закордонних справах,
народний депутат України**

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Вовк' followed by a stylized flourish.

Вовк В. І.
(посв. № 207)